

Korpusanalys av användningen av objekt med sägeverb i svenskan och kroatiskan

Vrbanec, Nina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:248462>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-07**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Universitetet i Zagreb
Filosofiska fakulteten
Institutionen för skandinavistik

Nina Vrbanec

**Korpusanalys av användningen av objekt med sägeverb i
svenskan och kroatiskan**

Masteruppsats

Handledare:

Goranka Antunović, fil. dr.

Irena Zovko Dinković, fil. dr.

Zagreb, maj 2022

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Teoretisk bakgrund	5
2.1. Verb	5
2.2. Objekt	6
2.2.1. Direkt objekt	7
2.2.1.1. Kriterier för att bestämma ett direkt objek	8
2.2.2. Indirekt objekt	9
2.2.3. Prepositionsobjekt	9
2.2.4. Andra objektstyper	9
2.3. Semantiska roller	10
3. Sägeverb	13
3.1. En kognitiv modell av tal	13
3.1.1. Elementen i den kognitiva modellen av tal	15
3.2. Sägeverb i svenskan	17
3.3. Sägeverb i kroatiskan	19
4. Målsättning och hypotes	24
5. Metodologi	25
6. Analys och resultat	26
6.1. De svenska sägeverben	26
6.1.1. Verbet <i>säga</i>	26
6.1.2. Verbet <i>berätta</i>	27
6.1.3. Verbet <i>prata</i>	27
6.1.4. Verbet <i>tala</i>	28
6.1.5. Verbet <i>snacka</i>	29
6.1.6. Verbet <i>dilla</i>	30

6.1.7. Sammanfattning av analysen av de svenska verben	31
6.2. De kroatiska sägeverben	32
6.2.1. Verbet <i>reći</i>	32
6.2.2. Verbet <i>ispričati</i>	33
6.2.3. Verbet <i>pričati</i>	34
6.2.4. Verbet <i>govoriti</i>	35
6.2.5. Verbet <i>ćakulati</i>	36
6.2.6. Verbet <i>lupetati</i>	37
6.2.7. Sammanfattning av analysen av de kroatiska verben	37
7. Diskussion	39
8. Avslutning	42
Litteraturförteckning	43
Sammanfattning	45
Sažetak	46
Abstract	47

1. Inledning

I den här uppsatsen kommer jag att undersöka satsdelen objekt i kombination med sägeverb. Inom språkvetenskapen är ett objekt ”ett nominalt led som bestämmer ett verb, particip eller adjektiv utan att kongruensböjas med subjektet” (Andersson 1999: 78). Begreppet kommer att diskuteras närmare i arbetet och här kan man bara lägga till att ”objektet igenkänns dessutom på att det vanligen anger föremålet för satsens handling” (ibid.).

Syftet med den här uppsatsen är att analysera flera sägeverb i svenskan och deras motsvarigheter på kroatiska, och att fastställa vilka objektstyper som oftast förekommer tillsammans med ett visst verb. Dessutom kommer jag att jämföra likheter och skillnader mellan dessa verb och deras komplement i de båda språken. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt verbet *pričati*, på grund av en tendens i den nutida kroatiskan att använda det i meningar där man enligt verbets grundbetydelse borde använda verbet *govoriti*.

Efter en kort teoretisk översikt över verb och objekt samt deras semantiska roller kommer jag att närmare förklara sägeverben, fastställa hypotesen och beskriva arbetsmetoden. Därefter ska jag presentera korpusanalysens resultat. Presentationen följs av en diskussion och då avslutas uppsatsen.

2. Teoretisk bakgrund

2.1. Verb

För att förstå användningen av ett objekt i förhållande till situationen och det verb som används, måste man känna till några generella egenskaper hos verb i både det svenska och det kroatiska språket. I de båda språken kan verb beteckna en handling, en händelse eller ett tillstånd. Deras former kan vara antingen finita eller infinita och har flera grammatiska kategorier. De som delas av de båda språken är tempus och modus. Dessutom visar kroatiska verb genus- och numerusöverenskommelse med subjektet, vilket nästan uteslutande saknas i svenskan, där det bara finns en finit form som åsyftar alla personer i både singular och plural (Andersson, 1993: 23-24; Silić, Pranjković 2005: 184-198).

Både finita och infinita verbformer kan ha objekt, predikativ och adjektiv som bestämningsord. Verben skiljer sig också åt efter transitivitet – de kan vara intransitiva, transitiva, bitransitiva, reflexiva eller kopulaverb. Intransitiva verb kräver inget argument i form av ett objekt, medan transitiva verb kräver ett argument i form av ett direkt objekt och bitransitiva verb kräver två, oftast ett direkt och ett indirekt objekt. Även om intransitiva verb inte tillåter ett objekt kan många av dem ibland ändå ta det, medan olika transitiva verb kan stå i en sats utan objekt (Andersson 1993: 45). Reflexiva verb följs av det reflexiva pronomenet, vilket är då direkt objekt i satsen. I sådana meningar åsyftar pronomenet och subjektet en och samma person (Eisenberg 2006: 130). Både svenskan och kroatiskan har reflexiva verb som kommer med pronomenet *sig* respektive *se* i grundform på svenska och i ackusativ på kroatiska, vilket i vissa situationer kan ersättas med ett annat ord som fungerar som direkt objekt. I detta fall leder det till en förändring av satsens betydelse, t.ex. ”*närma sig ngt* men *närma ngt till ngt*” (SAG vol. 3 1999: 261).

Dependensgrammatiken fokuserar på syntaxens relationella aspekt och antar att, om två eller flera element förekommer i ett syntaktiskt sammanhang, då finns det något slags beroende mellan dem. Begreppet valens, som är relevant för dependensgrammatiken, avser antalet argument som huvuddelen i en fras, i det här fallet ett verb, kan ha (Van Valin 2004: 86). Tesnière (1980 i Eisenberg, 2006) var den förste som har föreslagit en omfattande verbklassificering, som består av två ståndpunkter, nämligen att ordna verb i underkategorier enligt antalet argument samt de typer av uttryck som fyller argumentens position. Ett verbs valens anger antalet möjliga argument som verbet kan ha. Monovalenta verb har i allmänhet

subjektet som enda argument. Bivalenta verb kräver två argument, vanligen ett subjekt och ett objekt. Den vanligaste formen av ett bivalent verb är ett monotransitivt verb, som har ett direkt objekt tillsammans med subjektet. Trivalenta verb kräver alltid ett subjekt och två objekt (Eisenberg 2006: 58-59).

Förutom att verb kräver obligatoriska argument enligt vilka deras valens bestäms, kan de också ha frivilliga argument som kan utelämnas ur meningen utan att den blir grammatiskt inkorrekt (Eisenberg 2006: 67). Argumenten i en mening kan beskrivas både syntaktiskt och semantiskt, varför det är nödvändigt att nämna verbens syntaktiska valens, dvs. hur många syntaktiska argument ett verb kan ha och verbens semantiska valens, hur många semantiska argument ett verb maximalt har. Förutom obligatoriska och frivilliga argument finns det också adjunkter, som alltid är frivilliga och som kan utelämnas ur satsen utan att den förlorar sin mening (Van Valin 2004: 92-93).

Betydelsen hos de sägeverb som valts ut för analysen i denna uppsats gör att de, ur syntaktiskt perspektiv är antingen monovalenta eller bivalenta. Endast de meningar som innehåller ett objekt beaktas i detta arbete, och därför kommer exempel på riktiga monovalenta verb utan objekt inte att visas.

2.2. Objekt

Objektet har ofta rollen av något som verbet påverkar, förändrar eller åstadkommer, till skillnad från subjektet, som vanligtvis är agenten i handlingen. I både svenska och kroatiska meningar kommer objektet ofta omedelbart efter det finita verbet. Objektet kan dock ha andra semantiska roller, beroende på vilket verb som används. De semantiska rollerna kommer att diskuteras mer ingående senare i uppsatsen (se underkapitlet 2.3.).

I svenskan gör olika grammatikförfattare inte alltid samma indelning av objekttyperna. Men direkta objekt, indirekta objekt och prepositionsobjekt förekommer ändå överallt (Andersson 1993: 78-81, Bolander 2001: 144). Dessutom nämner vissa författare också infinitivfraser, bisatser, direkt tal (SAG vol. 3 1999: 292-294), delat objekt och formellt objekt (Andersson 1993: 81-82). I kroatiskan delas objekten in i direkta, indirekta och prepositionella objekt. Direkt tal och bisatser betraktas också som direkta objekt (Silić och Pranjković 2005: 299-303, 332-334, 358). Eftersom kroatiskan har ett kasussystem är det något lättare att bestämma typen av objekt med hjälp av kasus.

2.2.1. Direkt objekt

I svenskan förekommer ett direkt objekt vid monotransitiva verb och analyseras ofta ”med hjälp av frågorna Vad? eller Vem?” (Bolander 2001: 144). Ett direkt objekt kan uttryckas som en nominalfras (1), ett pronomen (2), en infinitivfras, en bisats och ett direkt tal (SAG vol. 3 1999: 292-294).

(1) *Jag gillar inte **den nya boken**.*

(2) *Hon tog **dig** alltid på allvar.*

Vissa verb kan ta en underordnad verbfras i infinitiv eller supinum som direkt objekt. I detta fall betraktas hjälpverbet tillsammans med huvud verbet som ett objekt. Infinitivfraser (3) är nästan enbart direkta objekt.

(3) *Vi brukade **gå ut och ta ett glas**.*

Bisatser (4) som direkta objekt kan variera från narrativa, interrogativa, temporala, konditionala osv.

(4) *Jag hoppas **att mitt brev kommer fram**.*

Slutligen finns det direkt tal (5) som objekt (SAG ibid.).

(5) *Sedan sa hon stillsamt: ”**När kommer du tillbaka?**”*

I kroatiskan står ett direkt objekt i akkusativ. Direkta objekt betecknar objekt som är direkt involverade i verbets handling och utan vilka det ofta inte finns någon handling (6). I meningar med flera objekt står det ena objektet alltid i akkusativ, medan det andra kan stå i vilket kasus som helst (7) (Silić och Pranjeković 2005: 299-303).

(6) *Kupila je **šećer**.*

*(”Hon köpte **socker**.”)*

(7) *Izdala je **sobu** (A) **dvjema studenticama** (D).*

*(”Hon hyrde ut **ett rum** (A) **till två studerande kvinnor** (D).”)*

Det finns en konsekvent egenskap hos direkta objekts beteende: ”om språket har passiva konstruktioner kan [...] det direkta objektet i den aktiva satsen bli subjekt i den passiva satsen”¹ (Van Valin 2004: 60).

2.2.1.1. Kriterier för att bestämma ett direkt objekt

Van Valin (2004: 59-68) erbjuder en lista med ytterligare kriterier för differentiering mellan direkta och indirekta objekt. De kriterier som hänvisar även till svenska och/eller kroatiska kommer att beskrivas lite närmare.

Enligt ett kriterium står direkta objekt vanligtvis i ackusativ, med vissa undantag. På kroatiska är det möjligt att ersätta ett direkt objekt i ackusativ med ett objekt i genitiv som i det här exemplet (8), där det handlar om partitiv genitiv.

(8) *Natoči mi (D) vodu (A). → Natoči mi (D) vode (G).*

(„Häll i mig (D) vatten (A).” ”Häll i mig (D) vatten (G).”)

I språk som engelska och svenska är det också möjligt att flytta argumentet med funktionen av ett indirekt objekt till positionen av ett direkt objekt, där satsen fortfarande har två objekt, men där ändå bara ett objekt är direkt (9) (ibid.).

(9) a) *Chris sent the package to Pat.*

b) *Chris sent Pat the package.*

Detta kriterium kallas dativalternering. Således kan objekt i en sats realiseras som ett prepositionsobjekt efter ett direkt objekt i prepositionskonstruktion (”to Pat”) (9a) eller som ett indirekt objekt efter verbet i bitransitiv konstruktion (”Pat”) (9b) (Valdeson 2017a: 355). Valdeson (2017b) har analyserat dativalternering i kommunikationsverb, bland annat verbet *säga*, och kommit till slutsatsen ”att verbet säga i betydligt högre utsträckning uppträder i prepositionskonstruktion med prepositionen *till* än i bitransitiv konstruktion”.

¹ ”if a language has a passive construction, then [...] the direct object in the active voice can appear as the subject in the passive voice” (Alla översättningar från engelska är mina.)

2.2.2. Indirekt objekt

Van Valin (2004: 67) säger att indirekta objekt har en gemensam semantisk egenskap: ”de kodar vanligtvis mottagarargumentet i ett bitransitivt verb”². Andersson (1993: 80-81) konstaterar att ett indirekt objekt vanligtvis förekommer i en sats som innehåller två objekt, ett direkt och ett indirekt. I sådana sats är ett indirekt objekt en entitet som får eller upplever en handling, antingen fördelaktig eller skadlig. Ett indirekt objekt kommer vanligtvis efter ett verb och därefter följer ett direkt objekt. I svenskan kan ett indirekt objekt ersättas med en prepositionsfras som kommer efter det direkta objektet (10).

(10) *Visa chefen din boksamling!* vs *Visa din boksamling för chefen!*

Det ska påpekas att denna ersättning inte alltid är möjlig, på samma sätt som det ibland inte är möjligt att använda ett indirekt objekt i stället för ett prepositionsobjekt.

I kroatiskan står ett indirekt objekt i oblika kasus. Indirekta objekt betecknar objekt som påverkas av en verbhandling, men som inte nödvändigtvis agerar; de kan bara vara kopplade till handlingen (11).

(11) *Zahvaljujemo **svim dobročiniteljima** (D).*

*(”Vi tackar alla **välgörare** (D).”)*

2.2.3. Prepositionsobjekt

Ett prepositionsobjekt består av en preposition och en nominalfras. Enligt Bolander (2001: 145) skiljer sig prepositionsobjekt ”från de direkta objekten genom att det finns en preposition mellan verbet och nominalfrasen” som är inriktad mot ett objekt. SAG (vol. 3 1999: 290) anser å andra sidan att en preposition aldrig kan föregå objektet och att prepositionsfraser är ”bundna bestämningar till ett verb och har objektliknande betydelse som bundna objektliknande adverbial”. I kroatiskan står alla prepositionsobjekt i oblika kasus (Silić och Pranjković 2005: 303).

2.2.4. Andra objektstyper

Dessutom finns det i svenskan, enligt Andersson (1993: 81-82), ett delat objekt och ett formellt objekt. Delat objekt består i princip av två objekt, ett i början av satsen och det andra på den

² ”they typically code the recipient argument of a ditransitive verb.”

vanliga platsen i satsen (12). Ett av dessa objekt anger art och det andra antalet eller den närmare egenskapen (13).

(12) *Osten köpte jag två kilo.*

(13) *Mittfältare har dom bara Kenta och Lasse.*

Ett formellt objekt är inte obligatoriskt i en mening, det förekommer endast när det finns ett objektspredikativ i meningen som behöver en kontrollant, samtidigt som objektet saknas eller befinner sig i slutet av meningen, eftersom det är i form av en infinitiv eller bisats (14) (ibid.).

(14) *Han fann **det** angeläget att avveckla affärerna.*

I den här uppsatsen kommer varje exempel på ett objekt med en preposition att betraktas som ett prepositionsobjekt i analysen. Dessutom räknas i analysen bara nominalfras och pronomen som direkta objekt, medan infinitivfras och bisats räknas som separata objektstyper för att närmare undersöka vilka typer de utvalda sägeverben tar. Även om direkt tal egentligen betraktas som ett objekt, med tanke på att det ofta förekommer som en sats som separeras från resten av meningen med citationstecken, beaktas det inte i analysen i uppsatsen.

2.3. Semantiska roller

På många språk är det möjligt att tala om en händelse ur olika perspektiv. Van Valin (2004: 22-23) ger som exempel satserna *The woman washed the clothes* och *The clothes were washed by the woman*, med vilka han förklarar varför grammatiska relationer och semantiska roller inte är en och samma sak. Den första satsen är i aktiv och den andra i passiv. I båda satserna utför kvinnan handlingen, medan kläderna påverkas av handlingen. Skillnaden är att i syntaktisk mening är kvinnan som utföraren av handlingen subjektet i den första satsen och kläderna är ett direkt objekt. I den passiva satsen däremot påverkas kläderna av handlingen i subjektets roll, medan den som utför handlingen är objektet som markeras med prepositionen *by* (Van Valin ibid.). I semantisk mening intar utföraren i den aktiva satsen rollen som *agenten*, och den enhet som tvättas intar rollen som *patienten*. I den passiva satsen blir *patienten* subjekt, så dess roll ändras inte, medan *agenten* blir objekt. *Agenten*, oavsett om det är subjektet eller objektet i satsen, har rollen som utförare av handlingen. Man kan dra slutsatsen att grammatiska relationer som subjekt och objekt är oberoende av semantiska roller som *agent* och *patient*. Varje verb har ett visst antal argument, varav vart och ett har en annan semantisk roll.

Semantiska roller hjälper oss att förstå sambandet mellan ett verb och dess argument. Verbet tilldelar argumenten semantiska roller för att vi ska förstå deras betydelse (Eisenberg 2006: 75). Detta beror på att verb vanligtvis åtföljs av argument som hänvisar till deltagarna i händelsen eller de påståenden som verbet beskriver. På svenska och kroatiska manifesteras detta genom morfosyntaktiska egenskaper hos orden, nämligen subjekt, objekt etc., som närmare anger vem som utför handlingen, vem som lider av handlingen samt andra möjliga roller (Riemer 2010: 336).

Även om det inte finns någon väldefinierad lista över semantiska roller kan de vanligaste rollerna som vanligtvis förekommer ändå anges. Riemer (2010: 338) nämner således de följande rollerna. Den första är *agent*. Den refererar till den initiativtagare som utför handlingen. Därefter nämner han rollen *tema* eller *patient*, vilket åsyftar något eller någon som undergår den handling som uttrycks av verbet. En *mottagare* är en person som får något. En *upplevare* avser en person som känner eller uppfattar något. Ett *instrument* är något som en *agent* använder för att utföra en handling. En *belägenhet* är en plats där en handling eller händelse äger rum. *Målet* är den enhet mot vilken rörelsen äger rum. *Källan* är den enhet från vilken rörelsen äger rum. *Benefaktiv* är personen som får fördelar av en handling. En *komitativ* är en enhet vars roll i händelsen liknar den som en *agent* har, den är alltså medutövare av handlingen, men som inte är lika viktig (Givón 2001: 107, Van Valin 1993: 278). Det finns också semantiska roller som *ägare* och *stimulus*, vilka dock inte är relevanta för det här arbetet. Den semantiska rollen *mottagare* förekommer i svenskan hos prepositionsobjekt med prepositionen *till* eller *för* och i kroatiskan oftast hos indirekta objekt i dativ. När det gäller *komitativ* betecknar prepositionen *med* i svenskan den som är medutförare av handlingen. I kroatiskan betecknas rollen av prepositionen *s*.

Fillmore (1968: 43-46) säger att dessa roller är begrepp som identifierar vissa typer av bedömningar som en person är kapabel att göra om händelser: vem som har gjort vad, vem som har upplevt vad som har hänt och vad som har förändrats. Han menar att varje argument kan tilldelas en av dessa roller. Eftersom inte varje subjekt är en *agent* eller varje objekt ett *tema* kan man inte fastställa de exakta regler som förbinder en viss roll med ett subjekt eller objekt, men vissa roller kommer att förknippas med en satsdel snarare än andra.

I vissa meningar är det inte så lätt att fastställa semantiska roller eftersom mer än en roll kan motsvara enskilda satsdelar (15).

(15) *John rolled down the hill.*

I detta exempel kan subjektet ha rollen *agent* (initiativtagare till handlingen) och *tema* (enhet som rör sig) (Riemer 2010: 342). På samma sätt kan det ibland hända att argument knappast kan tilldelas någon av dessa grundläggande semantiska roller, vilket oftast är fallet med statiska verb. Det är inte särskilt meningsfullt att tänka ut nya roller, eftersom det bara skulle minska betydelsen av det existerande systemet, där poängen är att generalisera över specifika roller och inte tvärtom (Riemer *ibid.*). Ett problem är att vissa lingvister anser att vissa roller, t.ex. *tema* och *patient*, är en och samma roll, medan de för andra lingvister är två olika roller.

3. Sägeverb

Efter en kort förklaring av vad verb i allmänhet är, är det nödvändigt att förklara sägeverb mer i detalj. De uppfattas i grammatiker som verb som i sin prototypiska betydelse anger att någon säger något (Badurina 2010: 125). I många språk är dessa verb högfrekventa, eftersom samtal och kommunikation anses vara en av människans viktigaste förmågor som möjliggör hennes förståelse av världen (Žic Fuchs och Tuđman Vuković 2000: 141).

”Betydelse [...] är alltid en del av människans begreppssystem och kognitiva processer.”³ I den kognitiva lingvistikens betraktas betydelse som en grundläggande basis som är allestädes närvarande i varje analys av ett visst språk. Ett språk kan inte vara ett självständigt system, separerat från resten av den mänskliga kunskapen. Därför betraktas ett ords betydelse som en bredare konceptuell struktur som uppstår ur mänsklig kunskap (Tuđman Vuković 2010: 12-13).

3.1. En kognitiv modell av tal

Med tanke på de sägeverbens specifika karaktär som förmedlare av meddelandet och kommunikation är det nödvändigt att förklara processen för att skapa ett meddelande och överföra det till samtalspartnern i kommunikationen. Tuđman Vuković (2010: 53) använder en konceptuell bakgrund för analysen av sägeverb, som hon kallar en kognitiv modell av tal. Denna modell hänvisar till den erfarenhet som människan använder som ”den konceptuella grunden som behövs för att förstå språkliga betydelser.”⁴ Den utgår från människans erfarenhet av att tala. Man kan säga att denna modell är gemensam för talare av alla språk eftersom de alla producerar yttranden på samma sätt.

Enligt Tuđman Vuković (2010: 53-54) består den kognitiva modellen av tal av tre processer. Processen att tala sker på så sätt att en person använder sina talorgan för att omvandla tankar till språkliga meddelanden som kommer fram till samtalspartnern genom luften, och hen tyder och förstår dem. Människan är en deltagare i denna process, som aktivt deltar i kommunikationen och vars roll inte bara är att sända ett meddelande. Med tanke på att språkliga meddelanden kommer fram till samtalspartnern kan man dra slutsatsen att två deltagare, talaren och samtalspartnern, är involverade i denna process, och att ett tal är relaterat till

³ ”Značenje [...] je uvijek dijelom čovjekova konceptualnoga sustava i kognitivnih procesa.” (Alla översättningar från kroatiska är mina.)

⁴ „[...] konceptualna pozadina nužna za razumijevanje jezičnih značenja.“

kommunikation. För att överhuvudtaget kunna tala måste man först skapa tankar. Tankarna har funktionen av en konceptuell bakgrund som inte är tillgänglig för samtalspartnern, eftersom den sker i talarens hjärna (ibid.). I den mänskliga talapparaten omvandlas de till språkliga uttryck som kan betecknas med volym, röstfärg, tonhöjd, hastighet... Dessa språkliga uttryck, det vill säga talade ord, omfattar faktiskt uttryck och innehåll. Uttrycket är en fonologisk (fonetiskt) form, ett ljud, och innehållet är ett begrepp eller en tanke. Detta är den andra processen, medan den tredje är de språkliga uttryckens väg till samtalspartnern. Samtalspartnern kan betraktas som mottagaren av meddelandet eller som en aktiv deltagare i kommunikationen (ibid.).

Kommunikationsprocessen är densamma för sägeverb. Genom den handling som uttrycks av verbet inleder talaren kommunikationsprocessen, så att ljudet av det som sägs kommer fram till samtalspartnern. Alltså kan betydelsen av alla sägeverb uttryckas genom en gemensam allmän representation, som innehåller de element som behövs för att skapa talprocessen (ibid.):

Använd RÖSTEN för att uttala ORD för att kommunicera TANKAR.

RÖSTEN avser den mänskliga rösten som produceras av talorganen, ORD avser språkliga uttryck, dvs. ord eller satser. ”TANKAR är det begreppsliga innehållet i talade ORD. Talprocessen omfattar tre grundläggande delar av modellen”⁵. Elementen av den kognitiva modellen av talkommunikation är talaren, meddelande samtalspartnern och omständigheter och de ”representerar verkliga eller abstrakta enheter och uttrycks genom substantiv eller nominalfraser. De är syntaktiskt beroende av verbet”⁶ (ibid.).

Människan baserar sin erfarenhet av kommunikation på ett metaforiskt koncept. Metafor är inom kognitiv lingvistik ”allmän kognitiv process som återspeglas i språket, men språket utgör inte dess utgångspunkt”⁷ (Tuđman Vuković 2010: 28). Det handlar om att förstå språket genom att följa grundläggande konceptuella metaforer. Lakoff och Johnson (1980: 10) nämner t.ex. ”IDEAS ARE OBJECTS”, ”LINGUISTIC EXPRESSIONS ARE CONTAINERS” och ”COMMUNICATION IS SENDING”. Dessa metaforiska begrepp representerar ett sätt att tänka om språket enligt vilket talaren lägger in tankar i ord som fungerar som behållare, och som hen genom en ledning skickar till lyssnaren, som sedan tar dem ur behållaren och därmed

⁵ ”Pod MISLIMA [podrazumijevamo] konceptualni sadržaj izgovorenih RIJEČI. [...] proces govorenja zahvaća sva tri elementa modela“

⁶ ”predstavljaju konkretno ili apstraktno entitete [...] te se [...] izražavaju imenicima ili imenskim izrazima. One stoje u sintaktičkoj ovisnosti o glagolu“

⁷ ”opći kognitivni proces koji se u jeziku odražava, ali jezik nikako ne predstavlja njegovu polazišnu točku“

förstår dem. Om man tar sambandet mellan perception och kunskap i beaktande kan man föreställa sig den språkliga betydelsen som något som kommer ut ur behållaren, blir synligt för samtalspartnern och hen kan förstå det (Grady 1998: 95 i Tuđman Vuković 2010: 58).

Tuđman Vuković (2010: 58-59) nämner att metaforisk överföring faktiskt är språklig kommunikation, där talet anses vara den huvudsakliga och prototypiska formen. Talkommunikation är faktiskt ett sätt att uttrycka sig muntligt där talorganen, när man uttalar ord, producerar ett ljud som kommer fram till samtalspartnern genom luften. Den första processen i samband med talet är tankebildningen i hjärnan. Dessa tankar omvandlas till en språklig form och blir en del av kommunikationen. Med sina talorgan producerar en människa språkliga uttryck, som i själva verket är mindre vokala enheter och som har betydelse.

En människa använder alltså sin kropp och sitt sinne för att initiera och förverkliga talprocessen som en aktiv deltagare i kommunikationen. Denna process inbegriper energisk interaktion, som realiseras av ett sägeverb och bestämmer dess syntaktiska struktur. Om talaren och processen att tala står i fokus av talkommunikationen, medan innehållet inte är viktigt, realiseras detta genom en intransitiv sats där talaren är subjekt. Frivilliga tillägg kan inkluderas i satsen. Vissa verb representerar denna energiska interaktion i en transitiv sats, i vilken talaren och de språkliga uttrycken inkluderas. Alltså är talaren syntaktiskt subjektet i satsen, medan det språkliga uttrycket är objektet (Tuđman Vuković 2010: 60).

3.1.1. Elementen i den kognitiva modellen av tal

Elementen i den kognitiva modellen av tal är *talaren*, som är den aktiva deltagaren och initiativtagaren till talprocessen; ett *meddelande* består av uttryck och innehåll, dvs. ljud eller fonologisk (fonetiskt) form och mening, det ämne som diskuteras; *samtalspartnern*, som tar emot *meddelandet* och är som sådan målet för kommunikationen. Men den kan också vara en utgångspunkt för kommunikationen i egenskap som dess aktiva deltagare. *Omständigheter* avser plats, tid och förhållandet mellan talaren och samtalspartnern i kommunikationen. ”*Talaren, meddelandet och samtalspartnern är grundläggande element i den kognitiva modellen av tal*”⁸, och *omständigheterna* är ytterligare ett element som inte är viktigt i kommunikationen men som kan bidra till sammanhanget. Dessa grundläggande element i satsen tar över de syntaktiska funktionerna för subjektet och objektet, antingen direkt, indirekt eller prepositionellt (Tuđman Vuković 2010: 55).

⁸ ”*Govornik, poruka [...] i sugovornik predstavljaju osnovne elemente kognitivoga modela govorenja*”

Talaren befinner sig i den aktiva satsen, som innehåller ett sägeverb, i subjektets syntaktiska funktion. Valet av subjekt i en sats sker enligt en hierarkisk skala, där *agenten* alltid har företräde framför andra roller (Riemer 2010: 340).

Meddelandet, eftersom det består av uttryck och innehåll, uttrycks i syntaktisk mening genom ett direkt objekt, direkt tal, en bisats eller ett prepositionsobjekt. I språk som har ett kasussystem uttrycks det direkta objektet vanligen i akkusativ. Eftersom *meddelandet* i de flesta fall hänvisar till någon konkret och icke levande entitet kan man förvänta sig att det står på det direkta objektets syntaktiska plats. Ämnet som talas eller pratas om kan också ha funktionen av ett direkt objekt. Språket, i kombination med sägeverb, framstår som en särskild typ av ett direkt objekt (Tuđman Vuković 2010: 81-83). På kroatiska förekommer detta objekt med verbet *govoriti*, även om verbet *pričati* långsamt börjat påtvinga sig i denna roll. I svenskan kan verben *prata* och *tala* användas för sådana konstruktioner.

Bisatser i kombination med sägeverb är beroende av huvudsatsen eftersom de står på det direkta objektets plats, det vill säga de hänvisar till huvudsatsen på samma sätt som objektet hänvisar till predikatet (Silić och Pranjković 2005: 332). Bisatser förekommer oftast i svenskan med subjunktionen *att* och i kroatiskan med *da*. Dessa subjunktioner har funktionen att betona objektiviteten hos innehållet i bisatsen (Tuđman Vuković 2010: 86-87). Sådana bisatser förekommer bredvid sägeverb som vanligen åtföljs av ett direkt objekt. Bisatserna omfattar också de som har subjunktioner som används i frågesatser. Dessa meningar ger information till *mottagaren* eller uttrycker meddelandets natur. Meningar som använder frågeord förekommer inte så ofta med sägeverb som objektsatser med *att/da* (ibid.).

Prepositionsobjekt som förekommer vid sägeverb inleds på svenska vanligen med prepositioner som *om* och *för*. *För* kan dock också användas i prepositionsobjekt som är relaterade till *samtalspartnern* i en sats. I kroatiska inleds prepositionsobjekt med prepositionen *o*. I detta fall har objektet den semantiska rollen *tema*. Det bör påpekas att indirekta objekt i lokativ och ibland i instrumental också kan förekomma med en preposition. I den här analysen betraktas även sådana fraser som prepositionella objekt, för att underlätta jämförelse mellan svenska och kroatiska.

I verb som fokuserar på kommunikation får *samtalspartnern* en aktiv roll som *mottagare* av meddelandet som hen förstår, och som talare i kommunikationen. *Samtalspartnern* uttrycks syntaktiskt genom en prepositionsfras med prepositionen *med, för, på...* på svenska eller *s/sa* på kroatiska, ett indirekt objekt i dativ eller ett indirekt objekt i bitransitiva verb (Tuđman

Vuković 2010: 92-93). När *samtalspartnern* uttrycks som ett indirekt objekt har hen den semantiska rollen som *mottagare*. Sådana objekt hänvisar oftast till *samtalspartnern* som en människa och uttrycks med allmänna substantiv, egennamn eller personliga pronomen. Ett indirekt objekt förekommer också med bitransitiva verb. Den bitransitiva konstruktionen är typisk för sägeverb på grund av att meddelandet överförs. När *samtalspartnern* uttrycks med hjälp av ett prepositionsobjekt med prepositionen *med* eller *s/sa* tilldelas hen då den semantiska rollen av en *komitativ*.

3.2. Sägeverb i svenskan

De utvalda sägeverb som analyseras i den här undersökningen är *säga*, *berätta*, *prata*, *tala*, *snacka* och *dilla*. Betydelseerna för dessa verb har hämtats från *Svensk ordbok (SO)*.

Den grundläggande betydelsen av verbet *säga* enligt *Svensk ordbok* är ”att muntligt framföra en åsikt, ett svar osv”. Det kräver ett argument, oftast i form av ett direkt (16) eller prepositionellt objekt eller en bisats (17). Synonyma verb är *berätta*, *uttala*, *prata*. I exemplen på sägeverb är de nämnda typerna av objekt fetmarkerade.

(16) *Men inte kan man säga **något** på längre sikt i dagens läge.*

(17) *Man kan också säga **att vi gapat för stort.***

Verbet *säga* har dock fler betydelser. I *Svensk ordbok* står det att det i vissa uttryck har en annan betydelse: att ha som innebörd (18).

(18) *Internationella medier fördömdes av ursinniga demonstranter för att de undanhöll ”sanningen”, det vill säga **att rohingya är ”muslimska terrorister”.***

Andra betydelser av verb är “att höras” (om ett ljud) och “fastslå”.

Verbet *berätta* har bara en betydelse beskriven i *SO*, nämligen ”att presentera viktig information i kronologisk ordning, ofta om en händelse”. Detta verb kräver ett argument i form av en bisats (19), ett prepositionsobjekt (20) eller ett direkt objekt (21).

(19) *Hon berättar **att polisens agerande gjort henne ledsen förut.***

(20) *Jag berättade **om deras hemliga laster** som senare blev mina mindre hemliga laster.*

(21) *När jag berättar **en dröm**, så är det ett förtroende jag ger.*

Den grundläggande betydelsen av verbet *prata* är ”att uttrycka något med hjälp av talorganen”. Därför har verbet samma betydelse som verbet *tala*, förutom att det är vanligare i vardagsspråket. I sådana fall brukar verbet vanligtvis inte åtföljas av ett objekt, utan kan ha ett argument i form av ett prepositionsobjekt (22).

(22) *Jag blir så nervös & rädd när man pratar **om jordensundergång**.*

En annan betydelse av verbet *prata* är ”att uttrycka eller känna till ett språk”. I dessa satser kräver verbet ett direkt objekt (23).

(23) *Det kändes som en stor lättnad och befrielse att kunna ringa polisronden på kvällen och prata **svenska**.*

Prata kan också användas för ”att kommunicera med en annan person”. Samtalspartnern uttrycker sig med hjälp av ett prepositionsobjekt med prepositionen *med* (24).

(24) *Ring 031-343 54 59 så får du prata **med personalen**.*

I vissa situationer kan *prata + för* betyda ”att prata för något, att förespråka något”. Eftersom betoningen i detta fall ligger på *för* och det är ett partikelverb, tas sådana satser inte med i analysen.

Som tidigare nämnts har *tala* samma betydelse som *prata*, men används i mer formellt tal. Det vill säga, den grundläggande betydelsen av *tala* är ”att uttrycka något med hjälp av talorganen”. Det avser vanligtvis att tala om något eller till någon, så prepositionsobjekt med *om* (25) eller *till* (26) är vanliga.

(25) *Om Oskar Lindkvist talade **om ett problem** som uppfattades som akut av många berörda skulle jag ha större anledning att följa hans uppmaning.*

(26) *Där stod prästen i sin höga predikstol och talade **till folket**.*

Dessutom används *tala* också för möjligheten ”att uttrycka sig muntligt på ett visst språk”. I sådana konstruktioner söker verbet ett argument i form av ett direkt objekt (27).

(27) *Under scener då man talar **bosniska**, exempelvis, projiceras texten från böckerna på fonden.*

Tala kan också användas för ”att uttrycka en konversation med någon”. Om subjektet i en sådan konstruktion är i singular, måste samtalspartnern anges (28, 29). Dessutom kan ett prepositionsobjekt i den semantiska rollen av *temat* förekomma som ett valfritt argument (29).

(28) *När jag sedan vänder mig in mot salen får jag syn på en reslig kvinna som talar **med galleristen**.*

(29) *Då blir det snabbt igenkorkat och jag har talat **med flera poliser och räddningstjänsten om trafik-kaoset vid olyckor på vajervägar**.*

Om verbet används i en metaforisk mening, att något icke levande förmedlar ett meddelande, används det tillsammans med prepositionen *till*.

Liksom *prata + för* har *tala + för* inte betydelsen tala i närmare bemärkelse. Det betyder snarare ”att tala till förmån för något”. Även här ligger betoningen på prepositionen, så sådana satser har inte kommit med i analysen.

Snacka är ett verb som är mycket vanligt i vardagligt tal och har samma betydelse som *prata*. Ibland förekommer det i konstruktioner med ett direkt objekt som ett argument (30), eller så används det, liksom *prata*, för att prata med samtalspartnern (31) eller som ett tal om något (32).

(30) *I alla fall då vi snackar **sommar-OS**.*

(31) *Det är kul att snacka **musik med honom**, säger Pia Sundhage till TT.*

(32) *Först kom snacka **om nyheter**.*

Det sista verbet som analyseras här är **dilla**. Det används också mest i vardagligt tal och betyder enligt *Svensk ordbok* ”att prata strunt”. Det söker vanligtvis ett argument i form av ett direkt objekt (33) eller ett prepositionsobjekt med prepositionen *om* (34). I mer sällsynta konstruktioner får verbet betydelsen prata med någon.

(33) *Svart på vitt dillar du **en massa strunt**.*

(34) *Är det här kvinnan som tjarar om kvalitet, och nu börjar hon dilla **om kyla och värme?***

3.3. Sägeverb i kroatiskan

Följande kroatiska verb tas med i analysen: *reći, ispričati, pričati, govoriti, ćakulati* och *lupetati*. Verbens betydelser som anges nere är hämtade från Anićs *Rječnik hrvatskog jezika*

(Anić 2007). För verb som inte finns i denna ordbok hämtas betydelserna från *Hrvatski jezični portal (HJP)*.

Reći är det vanligaste verbet på kroatiska, om hjälpverben *biti* och *htjeti* utesluts (Tuđman Vuković 2010: 203). Enligt Anić (2007) är verbets grundläggande betydelse ”att uttrycka sig med ord, muntligt eller skriftligt”⁹, vilket innebär att fokus ligger på det som sägs. Verbet *reći* kräver bl.a. ett argument i form av ett objekt (35).

(35) *Sa zadovoljstvom i ponosom mogu reći da ni u jednomu trenutku nisam naišao na podcjenjivanje.*

(”Det är med glädje och stolthet jag kan säga att jag aldrig har blivit underskattad.”)

Reći har dock en annan betydelse: ”att meddela en avsikt, att lova något eller att komma överens”¹⁰, och som sådant är det synonymt med verb som *dogovoriti se* eller *priopćiti*. Enligt denna betydelse kan man dra slutsatsen att samtalspartnern också är involverad i denna process (36).

(36) *Dvojica župana, Mirko Tomac i Šime Prtenjača, rekli su kako podržavaju stacioniranje američkih vojnih snaga u svojim mjestima (...).*

(”Två prefekter, Mirko Tomac och Šime Prtenjaca, har sagt att de stöder utplaceringen av amerikanska militära styrkor på sina orter (...).”)

Verbet *ispričati* är egentligen den perfektiva formen av verbet *pričati*. Det är ett transitivt verb. Den grundläggande betydelsen av detta verb är ”att muntligt presentera berättelsen i sin helhet eller att avsluta den”¹¹ (37).

(37) *Mogu ispričati priču ili prepričati sadržaj knjige ili filma te opisati svoje reakcije.*

(”Jag kan berätta en historia eller återberätta innehållet i en bok eller film och beskriva mina reaktioner.”)

Anić (2007) nämner en annan betydelse av verbet *ispričati*, nämligen ”att rättfärdiga någon eller något”¹², medan den tredje är ”att rättfärdiga sig själv”¹³ och kräver *se*. Med tanke på det

⁹ ”izraziti se riječima, usmeno ili pismeno“

¹⁰ ”objaviti kao namjeru [...] obećati, [...] sporazumjeti se“

¹¹ „u cjelini usmeno izložiti ili završiti pričanje do kraja“

¹² „(koga, što) opravdati“

¹³ „opravdati se“

senare och det faktum att den imperfektiva formen av verbet i denna betydelse inte är *pričati*, utan *ispričavati (se)*, kan man undra om det verkligen är ett och samma verb i båda fallen. Dessutom betecknar de senare betydelserna inte att man talar i en snävare bemärkelse, vilket är anledningen för att sådana satser inte analyserats.

Pričati är ett imperfektivt verb vars grundläggande betydelse är ”att beskriva en händelse muntligt, att berätta”¹⁴. Det betyder vanligen att man berättar en historia. Detta tyder på att verbet är fokuserat på innehållet i meddelandet (38).

(38) *Klinci su pričali **zle priče**, kako to samo klinci znaju, a najupečatljivija je bila ta da je rođena mati kad ga je vidjela (...) istrčala vrišteći iz rodilišta.*

(”Barnen berättade **fula historier**, som bara barn vet, och det mest slående var att den födande mamman, när hon såg honom (...) sprang skrikande från förlossningsavdelningen.”)

Pričati har också betydelsen ”att prata med en annan person, prata med någon”. Sådan användning av verbet avser vanligtvis vardagligt tal (39).

(39) *On zna da nema što pričati **sa suprotnim spolom**, smatra ga samo ukrasom oko spolnog organa te pumpanjem svojih mišića pumpa i svoj ego.*

(”Han vet att han inte har något att prata om **med det motsatta könet**, (...).”)

Verbet **govoriti** är också ett imperfektivt verb, och enligt Anić (2007) är en av dess betydelse ”att kunna kommunicera med ord”. Verbet kan ha andra betydelser, såsom ”att använda ett konkret språk” (för att kommunicera) (40) eller ”att tala om något (41, 42) för någon” (42). I detta fall tar verbet ett direkt objekt eller ett prepositionsobjekt.

(40) *Diplomirani je inženjer elektrotehnike te govori **četiri strana jezika**.*

(”Han är utbildad ingenjör i elektroteknik och talar **fyra främmande språk**.”)

(41) *U intervjuu Jutarnjem listu predsjednik HSLS-a Dražen Budiša otvoreno je govorio o **mnogim pitanjima**.*

¹⁴ ”usmeno opisivati kakav događaj [...] pripovijedati“

(”I en intervju med *Jutarnji list* talade HSLŠ-partiets ordförande Dražen Budiša öppet om många frågor.”)

- (42) (”Govorio sam **vam o situaciji** i dao sam zadaće ministru Šušku i generalu Bobetku u pogledu naše pomoći i angažmana u Herceg-Bosni.”)

(”Jag talate **för er om situationen** och gav minister Šušak och general Bobetko uppgifter om vår hjälp och vårt engagemang i Herceg-Bosna.”)

En annan betydelse är ”att samtala med någon”¹⁵. Det rör sig ofta om formellt, officiellt tal, i vilket fall verbet tar ett prepositionsobjekt med *s/sa*. Ett sådant exempel förekom dock inte i analysen av meningar, men Anić (2007) ger ett exempel (43):

- (43) *Želio bih s vama govoriti.*

Jag skulle vilja prata med er.

Den verbets sista betydelsen är överförd och betyder att presentera ett innehåll, ”att innehålla en viss historia eller ett visst budskap”¹⁶ (44).

- (44) *Stihovi su jednostavni i čisti, jasnih pjesničkih slika i govore o ljepotama i čudima prirode.*

(”Verserna är enkla och rena, med tydliga poetiska bilder och talar om naturens skönhet och underverk.”)

Det finns ingen betydelsebeskrivning för verbet *ćakulati* i Anićs ordbok, så den har tagits från *Hrvatski jezični portal*. *Ćakulati* används i vardagsspråket och betyder ”att prata om enkla vardagliga ämnen, att njuta av en sådan konversation”¹⁷. Detta verb skiljer sig från andra verb i sin betydelse eftersom det fokuserar på samtalsinteraktion. Eftersom verbet inte förekommer med ett direkt objekt åtföljs det främst av ett prepositionsobjekt med prepositionen *s/sa* (45), som betecknar samtalspartnern i interaktionen, och mer sällan med prepositionen *o* (46), som uttrycker temat för interaktionen.

- (45) *U bijeloj haljinici Vanna je vrijeme kratila ćakulajući s prijateljima i uživajući u morskim specijalitetima.*

¹⁵ ”razgovarati s kim”

¹⁶ ”sadržavati određenu priču, poruku”

¹⁷ ”razgovarati o lakim svakodnevnim temama, uživati u takvu razgovoru”

(”I en vit klänning tillbringade Vanna tid med att snacka **med vänner** och njuta av fisk- och skaldjursspecialiteter.”)

- (46) *A sve to je meni bilo vrlo bitno i zanimljivo Simon i ja smo nekih 4 - 5 sati ćakulali o našim bajkerskim putešestvijama.*

(”Allt detta var mycket viktigt och intressant för mig och Simon och jag snackade **om våra motorcykelresor** i 4-5 timmar.”)

Det sista verbet är **lupetati**, som inte heller finns med i Aniés ordbok. Det är också ett verb som används i vardagsspråk och som enligt HJP betyder ”att tala nonsens, strunt”¹⁸. Det kräver vanligtvis ett argument i form av ett direkt objekt (47) eller ett prepositionsobjekt med prepositionen *o* (48).

- (47) *Najbolji lijek za vlastitu frustriranost je čini se skrivati se u gomili i pozivati na linč i lupetati **gluposti**.*

(”Det bästa botemedlet mot din egen frustration verkar vara att gömma dig i en folkmassa och kräva lynchning och dilla **nonsens**.”)

- (48) *Čak je i sam Hamilton nešto lupetao o **Safety Car opasnosti**, itd...*

(”Till och med Hamilton själv dillade något **om faran med säkerhetsbilen**, etc ...”)

¹⁸ ”govoriti besmislice, gluposti”

4. Målsättning och hypotes

Syftet med den här uppsatsen är att med hjälp av korpusanalys av vissa sägeverb på svenska och kroatiska fastställa vilken typ av objekt som oftast förekommer med dessa verb och om det finns verb som används märkbart annorlunda än deras motsvarigheter på det andra språket.

Verben *säga*, *berätta*, *prata*, *tala*, *snacka* och *dilla* samt deras kroatiska motsvarigheter *reći*, *ispričati*, *pričati*, *govoriti*, *ćakulati* och *lupetati* ingår i analysen. Jag kommer också att undersöka de semantiska rollerna för att avgöra vilka som oftast tilldelas sägeverbens objekt. Dessutom kommer mer uppmärksamhet att ägnas åt verben *pričati* och *govoriti*, för att undersöka om det ena verbet går in i det andra verbets domän, och för att jämföra det med deras svenska motsvarigheter *prata* och *tala*.

Resultaten av korpusanalysen av svenska och kroatiska verb kommer att jämföras för att se på vilka punkter de överensstämmer och på vilka punkter de skiljer sig åt.

Hypotesen i uppsatsen är att sägeverb på båda språken kräver liknande argument i form av objekt och att om det finns eventuella skillnader, så kommer de inte att vara av större grad.

Syftet med den här uppsatsen är att betrakta verbens domäner i varje språk närmare för att se skillnader och likheter mellan svenska och kroatiska, som inte tillhör samma underfamilj av de indoeuropeiska språken.

5. Metodologi

Uppsatsen baseras på en analys av meningar med sägeverb från motsvarande korpusar. För svenska verb har använts korpusen *Korp*, ett verktyg i *Svenska Språkbanken*, som innehåller samtida och historiska svenska texter i digitala format. *Korp* är ett korpusverktyg som gör det möjligt för användarna att söka i ett större antal texter från olika källor, t.ex. skönlitteratur, tidningar, sociala medier... Användaren kan själv bestämma vilka korpusar hen vill söka i¹⁹. Tidningstexter, skönlitterära texter, texter från tidskrifter, *Twitter*, olika bloggar, facktexter och liknande inkluderades i denna undersökning.

För kroatiska verb har använts *Kroatiska nationella korpusen (Hrvatski nacionalni korpus – HNK)*, som innehåller tidningstexter, skönlitteratur etc., och *hrWaC*-korpus, som innehåller källor från olika webbplatser från domänen .hr. Detta säkerställer att satser från det vardagliga språket kan analyseras på både svenska och kroatiska, och inte bara satser från tidningstexter eller facklitteratur.

För denna analys har verben valts ut efter antalet förekomster i *Korp*, och deras motsvarigheter har tagits för det kroatiska språket. *Säga* och *berätta* är de två vanligaste sägeverben i svenskan, där *säga* klart har flest förekomster, mer än fyra miljoner. De följs av verben *prata* och *tala* som båda har ungefär 500 tusen förekomster. De två sista utvalda verben är *snacka*, som ligger någonstans i mitten av listan över sägeverb när det gäller antalet förekomster, och *dilla*, som bara har 816 förekomster i *Korp*, vilket placerar det längst ner på listan.

Hundra satser har valts ut för varje verb, men de valts inte helt slumpmässigt. För att undersöka frekvensen av enskilda objektstyper i satser har valts endast de som har innehållit minst ett objekt. Dessutom har inte beaktats passiva satser och meningar som innehöll direkt tal eftersom de, även om de betraktas som ett innehållande objekt, inte har objektet inom samma sats. Eftersom meningar från olika källor i *Korp*, till skillnad från *HNK* och *hrWaC*, inte förekommer slumpmässigt utan är ordnade enligt utvalda korpusar, var det dessutom nödvändigt att manuellt välja ut korpusar och därefter slumpmässigt välja ut satser. För kroatiska verb valdes 50 satser från *HNK* och 50 från *hrWaC* ut, där antalet förekomster har tillåtit det. Detta var ett försök att säkerställa att satser från vardagsspråk och standardspråk representerats i ungefär samma omfattning.

¹⁹ <https://spraakbanken.gu.se/verktyg/korp/anv%C3%A4ndarhandledning> [hämtat 4 maj 2021]

6. Analys och resultat

Här visas först resultaten av analysen för varje verb och därefter statistiken för varje verb. I de fall då ett verb har förekommit två gånger i en sats analyserats varje förekomst separat. Det är därför möjligt att mer än hundra förekomster analyserats för vissa verb.

6.1. De svenska sägeverben

6.1.1. Verbet *säga*

Jag börjar analysen med det vanligaste verbet i svenskan. Verbet *säga* har i de utvalda korpusarna i *Korp* mer än fyra miljoner förekomster. Eftersom det är ett transitivt verb kan man förvänta sig att det inte blir några problem att hitta meningar innehållande ett objekt. Verbet hade totalt 116 objekt. *Säga* är det verb vars vanligaste objektstyp är en bisats. Hela 66 av 101 meningar har innehållit bisatser. Alla utom en av dem inletts av subjunktionen *att*, som i (49). Varje bisats är, med tanke på de semantiska rollerna, meningens *tema*. Man kan alltså säga att verbet *sägas* grundbetydelse är den vanligaste (se 3.2.).

(49) *Någon har sagt att varje självmord kostar samhället en miljon euro i uteblivna arbetsår och skatteintäkter.*

Det näst vanligaste objektet är det direkta objektet (50), medan prepositionsobjektet (51) ligger på tredje plats när det gäller antalet förekomster. Satser med ett prepositionsobjekt som uttrycks av prepositionen *om* anger vanligen ett tema. Här är dess semantiska roll också *tema*. I hälften av satserna med den prepositionen var prepositionsobjektet det enda objektet i satsen. Resten av satserna hade ett bitransitivt verb som har krävt ett sekundärt objekt.

(50) *Vad säger EU om språkinlärning?*

(51) *På Statens kriminaltekniska laboratorium ville man på måndagen inte säga om det gäller blod eller saliv.*

Det som var intressant att notera, men samtidigt inte oväntat, var att varje prepositionsobjekt med prepositionen *till* har förekommit i satser där *säga* fungerade som ett bitransitivt verb (52). Eftersom samtalspartnern ur semantisk utgångspunkt befinner sig i rollen som *mottagare*, som tar emot ett meddelande från talaren, behövs ett meddelande som överförs till samtalspartnern.

(52) *Jag sade till Kalle Svensson att jag inte accepterade hans ordval och det blir varning och visade kortet.*

6.1.2. Verbet *berätta*

Verbet *berätta* är det näst vanligaste sägeverbet i *Korp*, och det finns nästan 600 000 förekomster. Verbet hade totalt 121 objekt. Det har visat sig i det här fallet, precis som med verbet *säga*, att de flesta meningar ut av de 102 som analyserats, har en bisats som objekt. Med verbet *berätta* utgör de dock inte mer än hälften av alla objektsformer. Prepositionsobjekt med prepositionen *om* (53) används också för att berätta om en händelse.

(53) *SÖ berättar mera om karnevalen i tisdagens tidning.*

Eftersom detta verb presenterar viktig information om en händelse i kronologisk ordning är det vanligt att denna presentation i vissa fall riktas mot samtalspartnern. Samtalspartnern uttrycks genom ett prepositionsobjekt med prepositionen *för* (54). I sådana satser befinner sig samtalspartnern i den semantiska rollen som *mottagare*, vilket tyder på att kommunikationen är enkelriktad, och att omnämmandet av samtalspartnern åtföljs av ett annat objekt som anger temat av samtalet. I dessa fall är verbet *berätta* alltså bitransitivt.

(54) *Sin släkthistoria berättar Vieno Myllylä för barn och sina barnbarn genom dockor hon själv gjort och klätt i tidsenliga dräkter.*

Följande sats hade en intressant egenskap som ska noteras (55):

(55) *Hon har berättat om Petris intresse för Katja och hon har fått känslan att det var ett misstag att göra det.*

Satsen i exempel (55) kan tolkas på två sätt. Syntaktiskt kan den betyda att hon berättade om Petris intresse, med substantivet 'intresse' modifierat med prepositionsfrasen 'för Katja'. I detta fall skulle verbet ha endast ett objekt i form av ett prepositionsobjekt i rollen som *tema*. Å andra sidan kan det också förstås som att hon berättade för Katja om Petris intresse. I detta fall skulle *för Katja* vara ett prepositionsobjekt i rollen *mottagare*, medan *om Petris intresse* skulle vara ett prepositionsobjekt i rollen *tema*.

6.1.3. Verbet *prata*

Verbet *prata* har samma betydelse som verbet *tala*, men det används i vardagliga situationer. Verbet hade totalt 101 objekt. Även om verbets grundbetydelse är "att uttrycka något med hjälp av talorganen", var den vanligaste objektstypen prepositionsobjektet som betecknar samtalspartnern i rollen som *komitativ*, dvs. med prepositionen *med* (56). Den näst vanligaste

objektstypen är också prepositionell, men i rollen som *tema*, och uttrycks med prepositionen *om* (57).

(56) *Jag tycker att det är roligare att ringa och prata **med vänner** eller att träffa dem.*

(57) *De tolkar samhällsklimatet som att de inte ska prata **om porren**.*

Detta följs av ett direkt objekt, men med mycket lägre frekvens. Hälften av de direkta objekten har gällt språk (58), medan den andra hälften har gällt andra ord som objekt (59).

(58) *Den ene pratar **amerikansk engelska**, och efter en stund frågar den andre varför han bor i London.*

(59) *Sedan bar det av till Jossan där vi pratade **en massa strunt** och såg på dålig film tills jag somnade i soffan.*

Mycket sällan har åtföljt verbet av ett prepositionsobjekt med den semantiska rollen som *mottagare* som introducerats av prepositionen *för* (60). I sådana satser är *mottagaren* oftast talaren själv, där hen pratar för sig själv.

(60) *En kvinna uppger att hon sett en man gå fram och tillbaka och prata **för sig själv**.*

Detta verb förekommer mycket sällan som bitransitiv. Endast en sats har innehållit två objekt (61). Båda var prepositionella, varav det ena har gällt samtalspartnern i rollen som *komitativ* och det andra har gällt *temat* av samtalet.

(61) *Vi kan prata **med USA om att förnya avtalet**.*

Även om det mest frekventa var prepositionsobjektet med prepositionen *med*, förekommer *prata* ändå oftare i sin grundbetydelse (se 3.2.).

6.1.4. Verbet *tala*

Verbet *tala* används i ett mer formellt språk. Verbet hade totalt 101 objekt. Liksom *prata*, förekommer *tala* oftast med ett prepositionsobjekt. Sådana satser, utgör två tredjedelar av alla de analyserade satserna med *tala*. Alla andra satser innehåller ett direkt objekt. Prepositionsobjektet förekommer i de flesta fall i den semantiska rollen *tema* och konstrueras med prepositionen *om* (62).

(62) *Om personen talade **om mental eller fysisk misshandel** vet jag inte, men i vilket fall som helst tycker jag inte det håller.*

Näst högst i frekvens är prepositionsobjektet där samtalspartnern är i rollen som *komitativ*, vilket innebär att talaren talar till någon. På samma sätt som för verbet *prata* används också prepositionen *med* här (63).

(63) *Jag talar **med en kvinna** som sedan en månad bor i Stjärnsund.*

Det minst frekvent förekommande prepositionsobjektet är det där samtalspartnern har rollen som *mottagare*. I sådana fall konstrueras objektet med prepositionen *till* (64).

(64) *Där stod prästen i sin höga predikstol och talade **till folket**.*

Till skillnad från *prata* avser det direkta objektet i satser med *tala* oftast ett språk (65). En liten del av satserna med ett direkt objekt hade något annat ord som objekt (66).

(65) *Det är rimligt att man ska kunna tala **danska** om man bor och verkar i Danmark.*

(66) *RT @mikaelava: Tycker Reinfeldt är som bäst då han talar **öppenhet och antirasism**.*

6.1.5. Verbet *snacka*

Eftersom verbet *snacka* har samma grundbetydelse som verbet *prata*, är det satser med ett prepositionsobjekt som anger att något är sagt som dominerar i den delen av min korpus. Direkta objekt utgör endast en tredjedel av de analyserade objekten. Av de analyserade prepositionsobjekten är något mer än hälften objekt med prepositionen *om* (67), så de är semantiskt kopplade till *temat* för det som sägs i satsen. Resten av prepositionsobjekten hänvisar till samtalspartnern som en aktiv deltagare i kommunikationen (68), vilket motsvarar en av verbets andra betydelser. Till skillnad från verben *prata* och *tala* förekommer verbet *snacka* inte i konstruktioner där samtalspartnern är *mottagare* av meddelandet utan att samtidigt vara en aktiv deltagare.

(67) *Med det menar jag att jag ska släppa klipp på YouTube där jag snackar **om olika saker**.*

(68) *Just nu snackar jag **med tjejerna** över msn, försöker sammanfatta nyår lite.*

Frekvensen av verbet *snacka* som bitransitivt är inte hög, men det förekommer oftare i sådana konstruktioner än verben *prata* och *tala*. Objektet som då har rollen *tema* konstrueras som ett direkt (69) eller ett prepositionellt objekt (70).

(69) *Det är kul att snacka **musik med honom**, säger Pia Sundhage till TT.*

(70) *Han snackar **med alla om precis allt**.*

När verbet förekommer med ett direkt objekt kan det direkta objektet beteckna vad som helst (71), även om det kan noteras att det i en sådan konstruktion ofta förekommer tillsammans med substantivet *skit* (72). I två exempel använts verbet i konstruktionen med namn på ett språk (73). Verbet hade totalt 111 objekt.

(71) *Det är mest sådant jag lyssnar på nu om vi snackar **ny musik**.*

(72) *Men jag vill ta ut mig på träningen inte snacka **skit**.*

(73) *Jag snackar **holländska** flytande och har holländska vänner.*

6.1.6. Verbet *dilla*

Detta verb hade det minsta antalet förekomster i korpusen, lite över 800. Man kan dra slutsatsen att detta verb används mest i vardagligt tal eftersom det största antalet satser är hämtade från korpusen för sociala medier, främst från *Twitter*. Verbet hade totalt 105 objekt. Med detta verb, med tanke på dess betydelse, var det väntat att de flesta satser skulle innehålla ett prepositionsobjekt (74), (75). Den överlägset vanligaste semantiska roll som tilldelats dessa prepositionsobjekt var *tema* (74), medan resten har hänvisat till *komitativ* (75) och *mottagare* (76).

(74) *Klarar inte politikerna att ro i land detta utan börjar dilla **om folkomröstningar**, är reaktionen från börserna och EU omedelbar: du har spelat ut din roll, bort!*

(75) *Dillar **med emma** i tfn som har ont i huvet.*

Utöver dessa objekt hade ett litet antal meningar ett direkt objekt i form av en bisats. I sådana konstruktionen är verbet bitransitivt och samtalsämnet berättas för samtalspartnern, som befinner sig i rollen som *mottagare*. Detta prepositionsobjekt inleds med prepositionen *i* (76).

(76) *Hur han lyckats dilla **i sina partikamrater att han är socialdemokrat** är en gåta för mig.*

Det direkta objektet förekommer endast i två satser, och i de båda är objektet *strunt* (77).

(77) *Arméchefen dillar **strunt**, sprider rädsla.*

6.1.7. Sammanfattning av analysen av de svenska verben

Statistiken över frekvensen av varje objektstyp för varje verb visas i Tabell 1. Kolumnerna visar hur ofta varje typ av objekt förekommer i de analyserade meningarna genom att visa deras andel i det totala antalet förekomster. Endast nominalfraser och pronomen räknas till det direkta objektet, medan infinitivfraser och bisatser betraktas som separata objektstyper. Indirekt objekt avser endast objekt i en konstruktion med ett bitransitivt verb och som inte förekommer med en preposition. Prepositionsobjekt är i analysen alla objekt som förekommer med en preposition. I meningar där det finns två objekt har varje objekt räknats till sin objektstyp. Tabell 2 visar frekvensen av semantiska roller för varje verb.

Tabell 1. Frekvens av alla objekt för varje enskilt verb

	direkt objekt	bisats	infinitivfras	indirekt objekt	prepositions objekt
<i>säga</i>	19,83%	56,90%	5,17%	0,86%	17,24%
<i>berätta</i>	20,66%	36,36%	0	0,83%	42,15%
<i>prata</i>	22,77%	0	0	0	77,23%
<i>tala</i>	27,72%	0	0	0	72,28%
<i>snacka</i>	28,83%	0,90%	0	0	70,27%
<i>dilla</i>	4,76%	2,86%	0	0	92,38%

Tabell 2. Frekvens av semantiska roller som tilldelas objektet av de analyserade verben

	tema	mottagare	komitativ
<i>säga</i>	89,66%	10,34%	0
<i>berätta</i>	84,30%	15,70%	0
<i>prata</i>	56,44%	1,98%	41,58%
<i>tala</i>	74,26%	4,95%	20,79%
<i>snacka</i>	69,37%	0	30,63%
<i>dilla</i>	92,38%	2,86%	4,76%

6.2. De kroatiska sägeverben

6.2.1. Verbet *reći*

Om man utesluter meningar med direkt tal, som inte var i fokus för den här uppsatsen, är bisatser det vanligaste objektet med verbet *reći*. De har stått för 70% av alla objekt. De övriga 30% fördelats på direkta objekt i akkusativ, indirekta objekt i dativ och prepositionsobjekt. De vanligaste subjunktionerna i början av bisatsen var *da* (78) och *kako* (79). Var och en av dessa bisatser har den semantiska rollen *tema*. Verb förekommer således mest i sin grundbetydelse (se 3.3.).

(78) *Stvarno mogu reći da nisam očekivala da ću biti prva.*

(”Jag kan verkligen säga att jag inte förväntade mig att bli den första.”)

(79) *Žene su rekle kako je došlo vrijeme promjena i Dove se slaže.*

(”Kvinnorna sa att det var dags för förändring och Dove höll med.”)

Den näst vanligaste objektstypen är det direkta objektet (80).

(80) *Ako se nekome dogodi da javnost dozna o izvanbračnoj vezi, mislim da je najvažnije reći istinu.*

(”Om det händer någon att allmänheten får reda på en utomäktenskaplig affär tror jag att det viktigaste är att säga sanningen.”)

De angivna objekten står semantiskt sett i rollen *temat*. I meningar med ett indirekt objekt i dativ står samtalspartnern i rollen som *mottagare* av budskapet. Det indirekta objektet i dativ förekommer i konstruktioner där *reći* är ett bitransitivt verb som kräver ett annat objekt utöver det indirekta (81). Det andra objektet är antingen ett prepositionsobjekt med den nominala delen i lokativ, ett direkt objekt eller en bisats. I all de tre fallen är dess semantiska roll *tema*.

(81) *Takoder su mi dijagnosticirali i ranu fazu raka grlica maternice i rekli mi da moram na operaciju.*

(”De diagnostiserade mig också med livmoderhalscancer i ett tidigt stadium och sa till mig att jag behövde opereras.”)

Satser med ett prepositionsobjekt i lokativ (82) förekommer ganska sällan. Endast fem satser innehåller ett sådant objekt. Verbet hade totalt 116 objekt.

(82) *Kad ljudi više nemaju što reći **o temi** prelaze na p / b-ljuvanje.*

*(”När folk inte längre har något att säga **om ämnet** går de över till att spotta/kräka.”)*

6.2.2. Verbet *ispričati*

Eftersom verbet *ispričati* bara har en betydelse, nämligen ”att berätta i en snävare bemärkelse”, har endast meningar med den betydelsen analyserats. Verbet hade totalt 153 objekt. Skillnaden är att olika objekt har använts för att uttrycka ett något annorlunda sätt att prata. Det vanligaste är ett direkt objekt som ofta hänvisar till en berättelse, en händelse eller ett skämt (83). Det direkta objektet förekommer också ofta i bitransitiva konstruktioner, där talaren berättar en historia eller beskriver en händelse för en samtalspartner. Samtalspartnern uttrycks med ett indirekt objekt i dativ (84). I dessa konstruktioner är de två objekten oftast i rollerna *tema* och *mottagare*, och endast i ett fåtal satser är båda objekten i rollen *tema*. Det finns ingen sats där det indirekta objektet i dativ är det enda, eftersom kontexten för det meddelande som samtalspartnern får skulle saknas (85).

(83) *Dolazim na nekakvi trg i ispričam **cijelu priču** i u to dolaze ljudi u sivim odijelima (4 ili 5) i kažu da moram s njima.*

*(”Jag kommer till ett torg och berättar **hela historien** och människor i grå kostymer (4 eller 5) kommer in och säger att jag måste följa med dem.”)*

(84) *Nije bio zadovoljan odgovorom kako oni moraju raditi svoj posao pa je **svoju priču** ispričao **medijima** u nadi da će se nešto po tom pitanju promijeniti.*

*(”Han var inte nöjd med svaret att de måste göra sitt jobb, så han berättade **sin historia för media** i hopp om att något skulle förändras i denna fråga.”)*

(85) *Altman, karakteristična autorskog postupka, i ovdje ulazi u novu građu, temu, nastojeći ispričati **svoju priču njihovim jezikom.***

*(”Altman, vilket är karakteristiskt för författarens tillvägagångssätt, tar sig även här an ett nytt material, ett ämne, och försöker berätta **sin historia på deras språk.**”)*

6.2.3. Verbet *pričati*

Analysen av satserna visar att fem olika objekt kan stå i kombination med verbet *pričati*. Verbet hade totalt 120 objekt. Den vanligaste objektstypen som förekommer i nästan hälften av satserna är prepositionsobjektet i lokativ. Det näst vanligaste objektet är ett direkt objekt. Detta bevisar att grundbetydelse (se 3.3.) hos verbet *pričati* är den mest närvarande. Det vanligaste direkta objektet hänvisar till *priče* ("historier") (86), medan prepositionsobjektet vanligtvis hänvisar till en person, en händelse eller ett objekt (87). I sådana satser tar objekten på sig den semantiska rollen av ett *tema*.

(86) *Natpis smo postavili zbog onih koji natoče ulje za loženje, a poslije se opravdavaju kako su zaboravili dokumente i pričaju slične priče.*

("Vi sätter upp skylten på grund av dem som håller ut eldningsolja och sedan rättfärdigar sig genom att glömma dokument och prata liknande historier.")

(87) *Ma sve u svemu skoro da se nema što ni pričati o utakmici, zbilja je bila nikakva.*

("På det hela taget finns det nästan ingenting att prata om matchen, den var verkligen meningslös.")

I sällsynta fall förekommer ett indirekt objekt i dativ och ännu mer sällan ett prepositionsobjekt i instrumental, vilket då visar att samtalspartnern är delaktig i kommunikationen. Dessa satser tillskrivs den andra betydelsen av verbet *pričati*, "att prata med en annan person, prata med någon". Medan prepositionsobjektet i instrumental kan vara det enda objektet i satsen (88) måste det indirekta objektet i dativ förekomma tillsammans med ett annat objekt (89).

(88) *Dok su policajci pričali s mladićima, znatiželjni vozač koji je u čudu promatrao nesvakidašnji prizor udario je u drugom kolničkom traku vozilo koje se zaustavilo.*

("Medan poliserna pratade med de unga männen körde en nyfiken förare som förvånat tittade på den ovanliga scenen på ett fordon i andra körfältet som stannade.")

(89) *Ovaj put učenicima razredne nastave priču su pričali mali anđelčić i zvjezdica.*

("Den här gången pratade den lilla ängeln och stjärnan historien för eleverna.")

Det är intressant att notera att *pričati* används i konstruktioner som rör språk (90). Sådana konstruktioner förekommer vanligtvis med verbet *govoriti* eftersom dess grundläggande betydelse är att veta hur man använder ett språk. I sådana konstruktioner kan man notera hur *pričati* går in i verbet *govoritis* domän.

(90) *Pričamo srpski jer smo kul i sprdajemo se.*

*(”Vi talar **serbiska** för att vi är coola och vi skojar med varandra..”)*

I dagligt talspråk används dessutom verbet *pričati* i stället för verbet *govoriti* i betydelse ”att uttala ord, att kunna använda språket”. Detta kan å ena sidan förklaras med att ungdomar, under inflytande av slang, sprider fraser som *pričati* + språk eller att *pričati* i telefon. Å andra sidan har spridningen av verbet *pričati* in i domänen av verbet *govoriti* påverkats av att den vanligaste betydelsen hos båda dessa verb är överföring av meddelandet (Žic Fuchs och Tuđman Vuković 2000: 142-148).

6.2.4. Verbet *govoriti*

Eftersom den grundläggande betydelsen av verbet *govoriti* är ”att uttala ord och veta hur man använder språk”, förmedlar de flesta objekten just den betydelsen. Verbet hade totalt 109 objekt. Det representeras av ett direkt objekt (91), särskilt för att uttrycka språkanvändning, och av ett prepositionsobjekt med prepositionen *o* (92). Förutom språket uttrycker det direkta objektet också att man talar sanning.

(91) *Isto je ustvrdio i prozvani Ivić Pašalić koji je kazao da Krznarić ne govori **istinu** te da će se rado pojaviti pred Istražnim povjerenstvom ukoliko se to od njega zatraži.*

*(”Samma sak hävdade Ivić Pašalić, som sade att Krznarić inte talade **sanning** (...).”)*

(92) *Kod živih organizama govorimo **o prosječnim vrijednostima**.*

*(”I levande organismer talar vi **om medelvärden**.”)*

Några få satser innehåller verbet *govoriti* med betydelsen av kommunikation med samtalspartnern, att vända sig till samtalspartnern, där hen befinner sig i rollen som *mottagare*. Sådana satser förekommer med ett bitransitivt verb (93).

(93) *Zbog toga je veoma važno da **djetetu** stalno govorimo **da mu vjerujemo i da je u redu da nam to kaže**.*

*(”Därför är det mycket viktigt att vi hela tiden talar **till barnet att vi litar på det och att det är okej för det att berätta det för oss.**”)*

Satser där ett viss meddelande står uttryckt finns också bland de analyserade satserna. I dessa satser har något icke-levande rollen som "talare" (94).

(94) *Budući da slika govori **tisuću riječi** pogledajte na linku.*

*(”Eftersom en bild talar mer än **tusen ord** kan du ta en titt på länken.”)*

6.2.5. Verbet *ćakulati*

Eftersom *ćakulati* har betydelsen ”att prata med någon” och vanligtvis används i vardagligt tal och är regionalt präglad, är de flesta av satserna hämtat från korpusen *hrWaC*. Verbet hade totalt 111 objekt. Alla utom en av de analyserade satserna har innehållit ett prepositionsobjekt i lokativ eller instrumental. En sats hade ett direkt objekt i betydelsen att använda (det dalmatinska) språkvarianten (95).

(95) *Moja duša je dalmatinska, volim more, volim klape, volim pivati i **ćakulati dalmatinski.***

*(”Min själ är dalmatisk, jag älskar havet, jag älskar klapas, jag älskar öl och att prata **dalmatiskt.**”)*

Av de övriga satserna har gällt knappt hälften sändningen av meddelandet. Dessa satser innehåller ett prepositionsobjekt i lokativ (96). Andra satser hänvisar till kommunikation med samtalspartnern, där hen befinner sig i rollen som *komitativ* (97).

(96) *A sve to je meni bilo vrlo bitno i zanimljivo Simon i ja smo nekih 4 - 5 sati **ćakulali o našim bajkerskim putešestvijama.***

*(”Allt detta var mycket viktigt och intressant för mig och Simon och jag snackade **om våra motorcykelresor** i 4-5 timmar.”)*

(97) *U bijeloj haljinici Vanna je vrijeme kratila **ćakulajući s prijateljima** i uživajući u morskim specijalitetima.*

*(”I en vit klänning slösade Vanna bort sin tid med att snacka **med vänner** och njuta av fisk- och skaldjursspecialiteter.”)*

6.2.6. Verbet *lupetati*

De flesta meningar med detta verb är också hämtat från korpus *hrWaC* eftersom det är ett verb som inte används i formellt tal. Verbet hade totalt 102 objekt. Det förekommer oftast i konstruktioner med ett direkt objekt, oftast med objektet *gluposti* ("dumheter, strunt") (98) eller något liknande uttryck. Den näst vanligaste objektstyp är prepositionsobjektet i lokativ (99). Dessa objekt relaterar mer till vissa begrepp eller händelser och mera sällan till personer. Andra objekt förekommer i ytterst få meningar, av vilka de mest frekventa är bisatserna (100).

(98) *Kad bi znao ne bi lupetao **gluposti** i ne bi prijetio.*

*("Om han visste det skulle han inte dilla **strunt** och hota.")*

(99) *Dok građani prosvjeduju, Sabor, kao vrhovno tijelo lupeta **o lažima Hebranga i vladina papagaja Pavića.***

*("Medan medborgarna protesterar dillar parlamentet, som är det högsta organet, **om Hebrangs och regeringens papegoja Pavićs lögner.**")*

(100) *Na nesreću onih koji po svim medijima lupetaju **da od toga neće biti ništa**, tvrdim da će kamp biti gotov u roku godine i pol.*

*("Tyvärr för dem som i alla medier dillar **att ingenting kommer att hända**, hävdar jag att lägret kommer att vara klart inom ett och ett halvt år.")*

6.2.7. Sammanfattning av analysen av de kroatiska verben

Analysresultat gällande de utvalda kroatiska sägeverben presenteras i de följande två tabellerna på samma sätt som resultaten för de svenska verben i 6.1.7. Statistiken över frekvensen av varje objektstyp för varje verb visas i Tabell 3. Kolumnerna visar hur ofta varje objekt förekommer i de analyserade meningarna genom att visa deras andel i det totala antalet förekomster. Endast nominalfraser och pronomen räknas till det direkta objektet. Bisatser betraktas som separata objektstyper. Indirekt objekt avser objekt i oblika kasus, prepositionsobjekt är i analysen alla objekt som förekommer med en preposition. I meningar där två objekt har hittats har varje objekt räknats till sin objektstyp. Tabell 4 visar frekvensen av semantiska roller för varje verb.

Tabell 3. Frekvens av alla objekt för varje enskilt verb

	direkt objekt	bisats	indirekt objekt i dativ	indirekt objekt i instrumental	indirekt objekt i genitiv	Prepositio nsubjekt i lokativ	Preposition subjekt i instrumental
<i>reći</i>	14,66%	70,69%	10,34%	0	0	4,31%	0
<i>ispričati</i>	48,37%	15,03%	32,03%	0,65%	0	3,27%	0,65%
<i>pričati</i>	25,83%	10,83%	14,17%	0	0	41,67%	7,5%
<i>govoriti</i>	18,35%	14,68%	8,26%	1,83%	0,92%	55,96%	0
<i>ćakulati</i>	0,90%	0	0	0	0	39,64%	59,46%
<i>lupetati</i>	58,82%	7,84%	0,98%	1,96%	0	30,39%	0

Tabell 4. Frekvens av semantiska roller som tilldelas objektet av de analyserade verben

	tema	mottagare	komitativ
<i>reći</i>	89,66%	10,34%	0
<i>ispričati</i>	67,32%	32,68%	0
<i>pričati</i>	78,33%	14,17%	7,5%
<i>govoriti</i>	90,83%	9,17%	0
<i>ćakulati</i>	40,54%	0	59,46%
<i>lupetati</i>	99,02%	0,98%	0

7. Diskussion

Korpusanalysen har visat att verben oftast förekommer i satser i sina respektive grundbetydelser. När det gäller jämförelsen mellan svenska och kroatiska verb finns det skillnader i frekvensen av enskilda objektstyper.

Utgående från verben *säga* och *reći* märker man att de mest frekventa objektstyper är bisats och direkt objekt, vilket visar att de är transitiva verb som uttrycker ett meddelande. Därför är den absolut vanligaste semantiska rollen för objekt *temat*. Skillnaden med dessa verb är att med verbet *säga* förekommer det infinitivfraser i vissa meningar. Det finns inget sådant objekt i kroatiska meningar. En annan skillnad är att verbet *reći* har fler objektsbisatser än verbet *säga*.

Större skillnader kan ses i verben *berätta* och *ispričati*. Med *berätta* finns det prepositionsobjekt och bisatser, medan direkta objekt utgör endast en fjärdedel av alla objekt. På grund av verbets betydelse kan man också se att verbets fokus ligger på själva meddelandet och mindre på överföringen av meddelandet till samtalspartnern. När det gäller verbet *ispričati* är nästan två tredjedelar av objekten direkta objekt som ofta förekommer bredvid ett indirekt objekt i dativ. Därför är det inte förvånande att hälften av meningarna har bitransitiva verbformer, så verbets fokus ligger mer på överföringen av meddelandet till samtalspartnern och något mindre på själva meddelandet. Även med detta verb är dock *temat* som semantisk roll dominerande. Något mindre än en fjärdedel av objekten är bisatser.

Prata och *pričati* uppvisar också skillnader i frekvensen av olika objektstyper. Endast två typer av objekt förekommer bredvid *prata*, direkt och prepositionellt, där något mer än hälften av satserna hänvisar till själva meddelandet och resten till överföringen av meddelandet till den aktiva samtalspartnern, dvs. de hänvisar till själva kommunikationen. Fördelningen av semantiska roller är nästan enhetlig. Något mer än hälften av satserna har förbindelse med *temat* och resten med *komitativ*. I endast två satser var objektet i rollen som *mottagare*. Av detta kan man dra slutsatsen att verbet *prata* används nästan lika mycket i sin grundläggande som i andra betydelser (se 3.2.). När det gäller *pričati* är situationen något annorlunda. Det finns oftast prepositionella och direkta objekt, men det finns också indirekta objekt i dativ och bisatser. Eftersom dessa objekt förekommer mest frekvent i satser är *temat* följaktligen den vanligaste semantiska rollen. Endast en fjärdedel av objekten har rollen *mottagare* och *komitativ*, där *mottagaren* förekommer i dubbelt så många satser som *komitativ*, vilket markerar en skillnad mellan det kroatiska och det svenska verbet. Det kan noteras att verb

pričati också används i båda sina betydelser (se 3.3.). Båda verben förekommer med ett språk som direkt objekt.

En situation som liknar den med verben *prata* och *pričati* uppstår för verben *tala* och *govoriti*. Endast prepositionellt och direkt objekt, med frekvensen 4:1, förekommer med *tala*. *Tema* är också den vanligare semantiska rollen jämfört med *komitativ*. Verbet *govoriti* tar oftast prepositionsobjekt i lokativ, vilket följs av direkt objektet och av bisats. Endast ett fåtal satser innehåller ett indirekt objekt, varav 9% står i rollen som *mottagare*. Alla andra objektstyper står i rollen som *tema*.

Snacka och *ćakulati* skiljer sig åt i betydelsen och de objekt som följer med verben, men inte i de semantiska rollerna. Nästan en tredjedel av de alla analyserade objekt som förekommer med verbet *snacka* är direkta objekt, ett är en bisats och resten är prepositionsobjekt. Inget objekt var i rollen som *mottagare*, men en tredjedel hade samtalspartner i rollen som *komitativ*. Således kan man dra slutsatsen att detta verb också används oftare i sin grundbetydelse ("att uttrycka något med hjälp av talorganen"), och därefter i betydelsen av talad kommunikation. *Ćakulati*, givet dess betydelse, förväntas för det mesta komma med ett prepositionsobjekt i instrumental. Resten är prepositionsobjekt i lokativ och ett direkt objekt. De verb som betonar muntlig kommunikation i subjekt i flertal kräver inte ett prepositionsobjekt som betecknar en samtalspartner. Det är därför inte förvånande att i sådana meningar förekommer ett prepositionsobjekt i lokativ med rollen *tema*.

Verben *dilla* och *lupetati* skiljer sig också åt med tanke på objektstyp och inte med tanke på objektets semantiska roll. *Dilla* förekommer oftast bredvid prepositionsobjekt och de flesta objekt har rollen som *tema*. Endast ett fåtal satser innehåller en samtalspartner, antingen i rollen som *mottagare* eller som *komitativ*. När det gäller verbet *lupetati* är däremot något mer än hälften av de analyserade objekten direkta objekt. Något mindre än en tredjedel är prepositionsobjekt i lokativ, medan resten är bisatser och indirekta objekt. Av alla semantiska roller förekommer dock endast en gång rollen som *mottagare*, alla andra är *teman*.

Analysen har också visat att verbet *pričati* håller på med att utbreda sin betydelse och ingå i domänen av verbet *govoriti*. Som förklarats angående verbet *pričati*, är de två verbena helt enkelt extremt lika i sina betydelser, varför det finns ett sammanträffande som möjliggör denna förekomst. Eftersom betydelserna av verben *prata* och *tala* är desamma och de endast skiljer sig åt genom att det ena verbet används i vardagligt språk och det andra i formellt språk, var

det väntat att *prata* skulle användas i konstruktioner där olika språknamn förekommer som direkt objekt.

Sammantaget kan man säga att det finns skillnader mellan vilka typer av objekt som förekommer med de utvalda sägeverben i svenskan och i kroatiskan. I analysen av svenska verb förekommer till exempel det indirekta objektet nästan inte (endast *säga* och *berätta* har ett sådant exempel), medan prepositionsobjektet är vanligt för alla verb utom *säga*. Direkt objekt är den näst vanligaste objektstypen som förekommer hos sägeverb i svenskan. Bisatser förekommer hos verben *säga* och *berätta*, medan hos andra verb förekommer de sällan eller inte alls. Situationen är annorlunda med de kroatiska sägeverben. Det indirekta objektet i dativ förekommer hos alla verb utom *ćakulati*. Dessutom är prepositionsobjektet i lokativ vanliga med fyra utav dem sex verben (alla förutom *reći* och *ispričati*). Bisatser förekommer oftare med de kroatiska sägeverben än med de svenska, medan direkta objekt är vanligare hos de svenska verben.

Å andra sidan har det noterats att det inte finns någon större skillnad i de semantiska roller som dessa objektstyper har. *Temat* är den vanligaste semantiska rollen i båda språken. När det gäller *mottagre* är det bara det svenska verbet *snacka* och det kroatiska *lupetati* som inte förekommer med något objekt med denna semantiska roll. En stor skillnad har dock observerats och det gäller den semantiska rollen *komitativ*. I svenskan är det endast objekt hos verben *säga* och *berätta* som inte har den rollen, medan i kroatiskan är det endast två verb, nämligen *pričati* och *ćakulati* som tar objekt med rollen *komitativ*.

8. Avslutning

I den här uppsatsen har jag först, med hjälp av relevant litteratur, förklarat vad verb, objekt och semantiska roller är. Jag har förklarat vad den kognitiva modellen av tal är och vilka betydelser flera svenska sägeverb och deras kroatiska motsvarigheter har, så att deras analys lättare kan förstås och följas. Därefter har jag gjort en korpusanalys av hundra meningar för varje verb, som har visat vilka objekt förekommer bredvid de utvalda verben och vilka semantiska roller de har.

Av allt detta drar jag slutsatsen att det finns skillnader mellan de utvalda verben i svenskan och kroatiskan, eftersom inte alla av dem har samma betydelse som korrespondenten, men dessa skillnader är ändå inte drastiska. Detta är inte förvånande eftersom de analyserade verben används för kommunikation och sådana verb förekommer i alla språk.

Det skulle vara intressant och nyttigt att göra en särskild undersökning om varför och i vilka sammanhang verbet *pričati* breder sig in i domänen för verbet *govoriti* domän och att jämföra resultaten av den undersökningen med verben *prata* och *tala*. Jag tror att en sådan undersökning skulle hjälpa att förklara hur språket förändras över tid och vad som påverkar dessa förändringar.

Litteraturförteckning

Andersson, E. (1993) *Grammatik från grunden*, Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Anić, V. (2007) *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi Liber.

Badurina, L. (2010) 'Glagoli govorenja i tekst', i Kuna, B., Mikić, A. (red.) *Sintaksa glagola*. Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku, s. 125-136.

Bolander, M. (2001) *Funktionell svensk grammatik*. Malmö: Liber.

Eisenberg, P. (2006) *Grundriss der deutschen Grammatik Band 2: Der Satz (3)*., Stuttgart, Weimar: J. B. Metzler.

Fillmore, C. (1968) 'The Case for Case', i Bach, E., Harms, R.T. (red.) *Universals in Linguistic Theory*. London: Holt, Rinehart and Winston, s. 21-294.

Givón, T. (2001) *Syntax An Introduction*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Lakoff, G., Johnson, M. (1980) *Metaphors We Live By*, Chicago: The University of Chicago.

Pranjković, I. (2007) 'Glagoli govorenja i njihove dopune', i (red.) *Zbornik Matice srpske za slavistiku*. Novi Sad, s. 133-141.

Riemer, N. (2010) *Introducing Semantics*, Cambridge: Cambridge University Press.

Silić, J., Pranjković, I. (2005) *Gramatika hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Zagreb: Školska knjiga.

Spraakbanken.gu.se. | *Språkbanken Text*.

<<https://spraakbanken.gu.se/verktyg/korp/anv%C3%A4ndarhandledning>> [hämtat 4 maj 2021].

Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien (SO) <<https://svenska.se/so/>> [hämtat 4 maj 2021].

Teleman, U., Hellberg, S., Andersson, E., (1999) *Svenska Akademiens grammatik 3 Fraser*. <https://svenska.se/SAG_Volym_3.pdf> [hämtat 4 maj 2021].

Tuđman Vuković, N. (2010) *Glagoli govorenja: kognitivni modeli i jezična uporaba*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Valdeson, F. (2017a) *Dativalternering i modern svenska*. I: Sköldberg, E., Andréasson, M., Adamsson Eryd, H., Lindahl, F., Lindström, S., Prentice, J. & Sandberg, M. (red.), *Svenskans beskrivning 35. Förhandlingar vid trettiofemte sammankomsten*. Göteborg 11–13 maj 2016. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 29.) Göteborg: Göteborgs universitet.
<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/52211/gupea_2077_52211_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [hämtat 3 maj 2022].

Valdeson, F. (2017b) *Spår av produktivitet Kommunikationsverb och den bitransitiva konstruktionen i yngre nysvenska*. *Svenskans beskrivning 36*.
<<http://www2.nordiska.uu.se/konferens/svebe36/sammandrag/valdeson/>> [hämtat 3 maj 2022].

Van Valin, R. (1993) *Advances in role and reference grammar*. Amsterdam: J. Benjamins.

Van Valin, R. (2004) *An Introduction to Syntax*, Cambridge: Cambridge University Press.

Žic Fuchs, M., Tuđman Vuković, N. (2000) 'Pričati: novi lik u priči o glagolima govorenja', i (red.) *Filologija*. Zagreb: HAZU, s. 141-150.

Sammanfattning

Denna uppsats innehåller en teoretisk beskrivning av sägeverb, deras objektstyper och objektens semantiska roller, samt en korpusanalys av ett urval av svenska sägeverb och deras kroatiska motsvarigheter. Analysen har visat vilka objektstyper som är mest frekventa med vissa verb, och vilka betydelser av verb som är mest framträdande. I uppsatsen diskuteras också de semantiska roller som förekommer hos objekt i de utvalda sägeverben. Slutligen jämförs resultaten av analysen för de båda språken och särskild uppmärksamhet ges åt de kroatiska verben *pričati* och *govoriti*. Analysresultaten visar att större skillnader observeras mellan sägeverben i svenskan jämfört med deras motsvarigheter i kroatiskan när det gäller vilka objektstyper de tar. Vissa objektstyper är vanligare med svenska sägeverben än med de kroatiska och tvärtom. I motsats till objektstyper förekommer semantiska roller *tema* och *mottagare* med ungefär samma andel i de två språken, medan *komitativ* är vanligare hos de svenska objekten.

Nyckelord: sägeverb, objekt, semantisk roll, svenska, kroatiska

Korpusna analiza upotrebe objekata s glagolima govorenja u švedskom i hrvatskom jeziku

Sažetak

Ovaj rad predstavlja teorijski opis glagola govorenja, vrsta objekata, koji se uz njih pojavljuju te njihovih značenjskih uloga, kao i korpusnu analizu izbora tih glagola u švedskom i njihovih ekvivalenata u hrvatskom. Analiza je pokazala koji su objekti najfrekventniji kod pojedinih glagola, a koja su značenja pojedinih glagola istaknutija. U radu se također raspravlja o semantičkim ulogama objekata kod odabranih glagola govorenja. Na kraju se uspoređuju rezultati analize za dva jezika, a posebna je pozornost posvećena hrvatskim glagolima *pričati* i *govoriti*. Analiza je pokazala da su uočene veće razlike između glagola govorenja u švedskom u odnosu na njihove ekvivalente u hrvatskom s obzirom na vrste objekata koje imaju. Neki tipovi objekata češći su kod švedskih glagola govorenja nego kod hrvatskih i obrnuto. Za razliku od tipova objekata, dvije značenjske uloge, *tema* i *recipijent*, pojavljuju se u približno istom omjeru u oba jezika, dok je *komitativ*, češći kod švedskih objekata.

Ključne riječi: glagoli govorenja, objekt, značenjska uloga, švedski, hrvatski

A corpus analysis of the use of objects with verbs of speaking in Swedish and Croatian

Abstract

This paper presents a theoretical description of speaking verbs, their objects and the objects' semantic roles, as well as a corpus analysis of a selection of those verbs in Swedish, and their Croatian counterparts. The analysis has shown which objects are most frequent with particular verbs, and which meanings of verbs are most prominent. The paper also discusses the semantic roles of objects in the selected verbs. Finally, the results of the analysis for the two languages are compared and special attention is given to the Croatian verbs *pričati* and *govoriti*. The analysis has shown that there are greater differences between the verbs of speaking in Swedish compared to their counterparts in Croatian in terms of the object types they take. Some object types are more common in Swedish verbs of speaking than in Croatian ones and vice versa. In contrast to object types, two semantic roles, namely *Theme* and *Recipient*, occur in roughly the same ratio in both languages, while *Comitative* is more common in Swedish objects.

Key words: verbs of speaking, object, semantic role, Swedish, Croatian